

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum semper sit peccatum mortale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

locutiones quandoq; etiam in scriptura sacra inut
niuntur. non ergo omne mendacium est peccatum.
SED CONTRA est, quod dicitur Eccl. 7. Noli uel
mentiri omne mendacium.

RESPON. Dicendum, quod est secundum se ma
lum ex genere, nullo modo potest esse bonum, &
licet: quia ad hoc, quod aliquid sit bonum, re
quiritur quod omnia recte cōcurrant. Bonū enim
est ex integra causa: malū uero est ex singulari
bus, ut Dyon. dicit 4. cap. de ditu. nom. * Mē
daciū autem est malum ex genere: est enim actus
cadens super indebitam materiam. Cū enim uo
ces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale
rit & indebitum, quod aliquis uoce significet id,
quod non habet in mente. Vnde Philos. dicit in
Ethic. * quod mendacium est per se prauum, &
laudabile. Vnde omne mendacium est peccatum, sicut
etiam Augst. * assertit in lib. contra mendacium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod nec in Euan
gelio, nec in aliqua scriptura canonica fas est op
nari aliquid falso asserti, nec quod scriptores ea
cum mendacium dixerint: quia periret fidei certi
tudo, quae authoritatē scripturā innititur. In
hoc verò quod in Evangelio, & in alijs scripturis
sacrī verba aliquorū diuersimodè recitātur,
non est mendacium. Vnde Augst. * dicit in lib.
de consensu Euāgeliū, nullo modo laborandum
est iudicat, qui prudenter intelligit ipsas sen
tentias esse necessarias cognoscendā ueritati, qui
bulibet uerbis fuerit explicata. Et in hoc apparet,
ut ibidem subdit, non debere nos arbitrii mentiri
quemquā, si pluribus reminiscētibus, rem, quam
audierunt, uel uiderunt, non eodem modo, atque
eisdem uerbis eadem res fuerit indicata.

AD SECUNDUM dicendum, q; obſtricēs nō sunt
remuneratē pro mendacio, sed pro timore Dei,
& benevolentia, ex qua p̄coſſit mendacium. Vnde
ſignanter dicitur. Exod. 1. Et quia timuerūt obſtricēs
Deum, & difſauit illis domos. Mendaciū
uero poſtea ſequens non fuit meritorium.

AD TERTIUM dicendum, q; in ſacra ſcriptura, ut
Augst. * dicit, inducuntur aliquorū gēta, quā
exempla perfectā uirtutis, de quibus non eſt aſti
mandū eſt uifile mentitū. Si qua tamen in eō
rum dīctis appearant, que mendacia uidentur, in
telligentū eſt ea ſiguraliter, & prophetice dīcta
eſt. Vnde Augst. * dicit in lib. contra mendacium.
Credēdū eſt illos homines, qui prophetici temporib;
digni autoritate uifile commemorātur, omnia, quā ſcripta ſunt de illis prophetice gessisse,
arque dīxisse. Abraham tamē, ut Augst. dicit in
questionib; ſuper Genet. * dīces, Sarra eſt ſua m
fororem, ueritātē uoluit celari, & nō mendacium
dīcitor enim dī, quia filia patris erat. Vnde & ip
ſe Abraham dicit Genet. 20. V̄re foror mea eſt filia
patris mei, & non matris mea filia, quia ſcilicet ex
parte patris ei attinebat. Jacob uero mystice dixit ī
elle Elau primogenitū Iacob, quia uidelicet pri
mogenita illius de iure ei debebantur. Vñus autem eſt
hoc modo loquēdi per ſpiritu prophetiā ad de
ſignandum mixſterium, quia uidelicet minor pol
pū, ſcilicet gentilium, ſubſtituendus erat in locū
primogeniti, in locū Iudeorum. Quidam uero
commendātur in Scriptura non propter perfectā
uirtutem, sed propter quandam uirtutis indolē. I
qua apparebat in eis aliquis laudabilis affectus, ex
quo mouebantur ad quedam indebita facienda: &
hoc modo, Judith laudatur, non quia mentita eſt

Holoferni, ſed propter affectum, quem habuit ad ſa
lutem populi, pro qua periculis ſe expoluit. Quām
uis etiam dici poſſit, quod uerba eius ueritatem ha
bent ſecundum aliquem mysticum intellectum.

AD QUARTVM dicendum, quod mendacium nō ſolum
habet rationem peccati ex danno, quod in
fertur proximo, ſed ex ſua inordinatione, ut dīctū
eſt. * Non licet autem aliqua illicta inordinatione
uti ad impediendū nocturna, & defectus alio
rum: ſicut non licet furari ad hoc, quod homo elec
mosynā faciat, niſi forte in cauſa necessitatis, in quo
omnia ſunt communia. Et i deo non eſt licitū men
daciū dicere ad hoc, q; aliquis alium quocumq;
pericuſ liberet. Licet tamen ueritatem occultare
prudenter ſub aliqua diſimulatione, ut Augst. *

In corp. art.
In li. de mē
daciū, c. 10.
in fin. to. 4.

dicendum, quod ille qui aliquid
promittit, ſi habeat animū faciendo quod promittit,
non mentitur: quia non loquitur contraria, q; dī
gerit in mente. Si vero non faciat quod promittit,
tunc uideretur infideliter agere per hoc, q; animū
mutat. Potest tamen exculari ex duobus. Vno modo,
ſi promiſit id, quod manifeſte eſt illictū, quia
promittendo peccauit, mutando autem propositū
bene facit. Alio modo, ſi ſunt mutatae conditions
perſonarū, & negotiorū. Ut enim Seneca dicit
in lib. de beneficiis: * Ad hoc quod homo teneat
facere quod promiſit, requiritur q; omnia immu
tate permaneant: alioquin nec ſui mendacium pro
mittendo, quia promiſit quod habebat in mente,
ſub intellectū debitis conditionibus: nec etiam eſt
infidelis non implendo quod promiſit, quia eadē
conditions non extant. Vnde & Apostolus nō eſt
mentitus, qui non iuit Corinthum, quo ſe iturum
eſt promiſerat, ut dicitur 2. ad Corinth. 1. Et hoc
propter impedimenta, quae ſuperuenierunt.

AD SEXTVM dicendum, quod operatio aliqua
potest conſiderari dupliceſter. Vno modo, ſecundū
ſcipiā: alio modo, ex parte operantis. Mēdaciū
ergo iocofū ex iplo genere operis habet rationē
fallendi, quāmuis ex intentione dicens non dica
tur ad fallendum, nec fallar ex modo dicendi. Nec
eſt ſimile de hyperbolis, aut quibuscumque figu
rativis locutionib; que in ſacra ſcriptura inueniū
tur: quia, ſicut Augst. * dicit in lib. contra mendaciū,
Quicquid figurative fit, uel dicitur, non eſt
mendaciū. Omnis enim enuntiatio ad id quod
enuntiat, referenda eſt: omne autem figuratiu
aut factū, aut dictū hoc enuntiat, quod ſignificat
eis, quibus intelligentū prolatum eſt.

Lib. de mē
daciū, c. 5.
ante modū
tom. 4.

ARTICVLVS IIII.

Super Questionis
et iſu mendaciū Ar
ticulum quartum.

Vtrum omne mendaciū ſit pecca
tum mortale.

AD QUARTVM ſic proceditur.
Vr, q; omne mēdaciū ſit
peccatum mortale. Dī. n. in Pīl. 5.
Perdes omnes qui loquuntur
mendaciū. Et Sap. 1. Os quod
mentitur, occidit animā: fed per
ditio, & mors animā nō eſt nisi
peccatum mortale, ergo omne
mendaciū eſt peccati mortale.
¶ Prat. Omne qd; eſt contra p
rincipiū decalogi, eſt peccati mor
tale: fed mendaciū eſt contra hoc
principiū decalogi, Non falſūm
& iocofū: fed iſta
dīſtinzione attendit
ſecundum finem in
tentum, aggrauantē,
uel allēgiāntē. Hic
nō mendaciū per
nicioſum ponitur,
& in

Supr. q. 69.
art. 1. & 2. &
q. 70. art. 4.
Cor. Et 5. di
ſ. art. 4. &
4. di. 36. q. 4.
art. 1. q. 3.
cor. Et quo
h. 8. art. 14. &
quol. 9. art.
14. cor.

¶ in mendacio feci
dum se, & in menda-
cio ratione finis in-
tent, putat, nocume-
ti. Quomodo sicut
ita simul si n. men-
daci principium dif-
finitus penes finem
nocumenti inventi-
us ibi diuersi est, quo
pacio hic duplex in-
daci perniciose, &
nus ponitur, scilicet
ex documento inter-
to, & secundum se.
Et contra, si secun-
dum se inuenit per-
niciose, ergo non
ex solo nocumento
intent, quod hoc dicitur, q.
ad finis iusti actus est
duplex, intrinsecus
& extrinsecus, verbi
gratia. Finis detrac-
tionis intrinsecus est
destrahere fauna: fi-
nis vero extrinsecus
est damnatio in diui-
tis, si hoc g. destra-
hendo infederet. Et
sicut detractio dupli-
citer potest esse pec-
cata mortale, scilicet
et ex fine intrinsec-
o, & ex fine extrin-
seco. Et quia similius in
trinsecus mendacio
in communione, est or-
dere falsum, ut ex dif-
initione mendacij
patet, conqueiens
est, ut finis inuisio-
nus mendaci in tali
materia, sit dicere
falsum in tali mate-
ria: ac per hoc, qui
metitur, ut dicat fal-
sum nociuum diuinis,
sive humanis, licet mendacium, &
perniciose, & mor-
tale incurrit ex fine
intrinsecus intento co-
tra charitatem Dei,
aut proximi. Qui uero
metitur, ut dicat fal-
sum, quicquid sit illud, ut noceat diuinis,
aut humanis, hic etiam perniciolum
mendaciu, & morta-
le incurrit ex exrun-
feco fine intento co-
tra charitatem Dei,
vel proximi. Et hanc
diffinitionem mani-
feste intendit litera
probans hoc secun-
dum membrum ex
hoc, quod sola intentio

testimonium dices. ergo omne
mendacium est peccatum mor-
tale.

¶ Praterea August. dicit in 1. de
doctr. Christ. Nemo metiens,

in eo quod metitur, seruat fidem.
Nam hoc utique uult, ut cui meti-
tur, fidem sibi habeat, quam tamen
ei metiendum non seruat. Omnis autem
fidei uiolator iniquus est: nullus autem dicitur fidei uiolator,
uel iniquus propter peccatum
ueniale, ergo nullum mendacium
est peccatum veniale.

¶ 4. Praterea, Merces eterna non
perditur, nisi pro peccato mortali:
sed pro mendacio perditur mer-
ces eterna commutata in tempo-

lem, dicit enim Greg. quod in re
muneratione obstetricum cognoscitur
quid mendacij culpa mereatur:
nam benignitatis carum mer-
ces, quae potuit in eterna uita
tribui, premissa culpa mendacij in
terram est remuneratio declinata. ergo etiam mendacij offi-
cio, quale fuit obstetricum, quod in-
dictur esse leuis, est peccatum mortale.

¶ 5. Praterea August. * dicit in li-
bro contra mendacium, quod per-
fectorum preceptum est, omnino non solum
non solu[m] non mentiri, sed
nec uelle mentiri: sed facere con-
tra preceptum est peccatum mor-
tale, ergo mendacium perfectorum
est peccatum mortale: par-
ergo ratione, & omnium aliorum,
alioquin essent peioris condicio-
nis.

SED CONTRA est, quod Aug. di-
cit in 5. Pial. * Duo sunt genera
mendaciorum, in quibus non est
magna culpa, sed tamen non sunt
sine culpa, cum aut iocamur, aut
proximo consolendo, inquietum;
sed omne peccatum mortale ha-
bet grauem culpam, ergo menda-
ciuum iocosum, & officiosum non
sunt peccata mortalia.

RESP. dicendum, quod pecca-
tum mortale propriè est, quod re-
pugnat charitati, p[ro]qua anima ui-
uit Deo coniuncta, ut dicitur * est.
Potest autem mendacium contrariari
charitati tripliciter. Vno modo, secundum finē
intentionis; tertio modo, per acci-
dens. Secundum se quidem chari-
tati contrariatur ex ipsa falsa signifi-
catione; quae quidem si sit circa
res diuinas, contrariatur charitati
Dei, cuius ueritatē aliquis tali me-
dacio occultat, vel corripit. Vnū
huiusmodi mendaciū non solum
opponit uirtuti charitatis, sed et
uirtuti fidei, & religionis; & ideo
hoc mendaciū est grauisimum, &
mortale. Si uero falsa significatio

F fit circa aliqd, cuius cognitio per-
tinat ad hominis bonum, puta
qua[rum] pertinet ad perfectionem scien-
tiae, & informationem morum pa-
le mendacium, in quantum inter-
damnum falsa opinio proximi
contrariatur charitati quārum ad
dilectionē proximi: unde est pec-
catū mortale. Si uero falsa opinio
ex mendacio generata sit circa ali-
quid, de quo non referat viru[n] sic
uel aliter cognoscatur, tunc ex te-
lī mendacio non dānitur proximi
peccatum: sicut si quis fallatur in al-
quibus particularibus contingenti-
bus ad se non pertinentibus. Va-
de tale mendacium secundum se
non est peccatum mortale. Ratio-
ne uero finis intenti aliquod me-
daciū contrariatur charitati, pu-
ta, quod dicitur aut in iniuria Dei,
quod semper est peccatum mor-
tale, utpote religioni contrariatur:
aut in documentis proximi, quan-
tum ad perfidiam, diuinis, volfa-
morte, & hoc etiam est peccatum
mortale, cum non proximo sit
peccatum mortale. Ex sola sententia
intentione peccati mortalis aliquis
mortali peccat. Si uero finis in-
tentus non sit contrarius charitati,
nec mendacium secundum han-
rationem erit peccatum mortale:
sicut apparet in mendacio ioco-
so, in quo intentus aliquia leuis
delectatio, & in mendacio officio,
in quo intentus aliquia utilitas
proximi. Per accidēs autem posse
contrariari charitati ratione con-
dali, uel cuiuscumque damni con-
sequens. Et sic erit etiam peccatum
mortale, dum scilicet aliquis
nō ueretur propter fandalum pri-
bilementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, q[uod]
illar[um] autoritates intelliguntur
mendacio perniciose, ut expo-
gl. super illud Pial. Perdes omnes
qui loquuntur mendacium.

AD SECUNDVM dicendum, q[uod]
oia precepta decalogi ordinantur
ad dilectionē Dei, & proximi, q[uod]
cut supra dictum est, intantum
mendacium est contra precep-
tum decalogi, in quantum est contra
dilectionem Dei, & proximi. Vale
signanter prohibetur contrapro-
ximum fallum telionum.

AD TERTIVM dicendum quod
etiam peccatum ueniale largiora
do potest dici iniquitas, iniqui-
tum est preter aquitatem iniqui-
tude dicitur 1. Io. 3. Omne pe-
ccatum est iniquitas: & hoc modo
loquitur August.

AD QUARTVM dicendum quod
cui obstetricum potest dupli-
ciderari. Vno modo, quantum ad
effictum benevolentia in Inducto

Super illam
verficulum

Perdes om-

nes qui lo-

quuntur me-

daciū, to. 7.

q. 24. art. 12.

q. 35. art. 3.

tor peccat mortali-
ter dicendo falsa, quā-
dū scilicet adiurit
se docere falsum in
obligiis, & tamen
affert illud docet.
Calar enim q̄ inex-
culabilis est ab inten-
tione nocturni, qui
nocturnum ex suo ge-
nere locens, & prau-
dens infert, ut sit fa-
cilius. Vnde salter ait
quoniamque scilicet
excedendum dicit cō-
scientiam, uel do-
ctrinam, moraliter
peccata, ut in respon-
sione ad ultimum ha-
bitus. Vbi nota ly con-
traq̄ inde habes, q̄
index q̄d indicat,
mendacia aliqua im-
penitentia immixtā
peccata, non tamē
mortaliter: quia non
mortaliter: sed imperti-
tū ad iudicium
Ideas aut̄ est iudicium
de doctoribus, si do-
cendo mentiarū, nō
in contra ueritatem do-
ctrinae. Sed aduerte,
q̄ predictor semper
contra ueritatem do-
ctrine exultans que-
turum miracula fal-
si sc̄erit p̄tac: qui
quantum in le cft, ue-
ritatem miraculorum u
Chrifli, & sanctiorū
euangeliorū. Agn. u. fal-
fa et p̄tuent. Chri-
ſti, & fiantorum mi-
racula. Et simile est, si
uocum fāctorum fin-
gant alii q̄ fiantadē-
rone. Mentiendo aut̄
in nominibus autho-
rū, aut quoationib;
p̄ta, capitulo 10. p
ta. aut Ifa. pro Hie-
rem, vel Hiero, pro
Aug. dicendo, quia
tunc non occurrit, &
turpe putat sic perfrā-
sue, peccat quidem,
sed non mortaliter:
qua non contra, sed
perueritatem do-
ctrinae mentitur, falli
namque in his nō est
falli in doctrina, sed
in accidentibus eius.

Super Quæstio. 111.
Art. primus.

QVAESTIO CXI.

De Simulatione, & hypocrisi, in qua-
tuor articulos diuisa.

BOSTEA consideran-
dum est de simulatio-
ne, & hypocrisi.

Et circa hoc qua-
runtur quatuor.

¶ Primo, Vtrum omnis simu-
latione sit peccatum.

¶ Secundo, Vtrum hypocrisis
sit simulatio.

& quantum ad reuerentiam di-
uini timoris, ex quibus commē-
datur in eis indoles uirtutis: &
sic debetur eis remuneratio aeter-
na. Vnde Hier. exponit, q̄ Deus
adjudicauit illis domos spiritua-
les. Alio modo potest confide-
rari quantum ad ipsum exterior-
um actum mendaci, quo qui-
dem non potuerunt eternam re-
munerationem mereri: sed forte-
ram aliquam remuneracionem tē-
poralem, cuius merito non re-
pugnat deformitas illius mē-
daci, sicut repugnabat merito
remuneracione aeternae. Et sic
intelligenda sunt uerba Greg. *
non quod per illud mendacium
merentur amittere remunera-
tionem eternam, quam iam ex
præcedenti affectu meruerant,
ut ratio procedebat.

Ad QVINTVM dicendum, q̄
quidam dicunt, quod perfectis
uiris omne mendacium est pec-
catum mortale. Sed hoc irratio-
nabiliter dicit: nulla enim d cir-
cumstantia aggrauat in infinitū,
nisi qua transferit in aliā spe-
cim. Circumstantia autem per-
sona non transfert in aliā spe-
cim, nisi forte ratione alicuius
annexi, puta, si sit contra uortum
ipsius: quod non potest dici de
mendacio officio, uel iocoſo.
Et ideo mendaciū officiosum,
uel iocoſum non est peccatum
mortale in uiris perfectis, nisi
forte per accidentis ratione scandali.
Et ad hoc potest referri qđ
Aug. * dicit, perfectis esse prece-
ptum non solū non mentiri,
sed nec uelle mentiri: quāmis
hoc Aug. non asserti, sed sub
dubitacione dicat. Premitit
enim, * Nisi forte ita, ut perfe-
ctorū &c. Nec obstat q̄ ipsi pon-
nuntur in statu cōseruanda uer-
itatis: quia ueritatem tenentur
cōseruare ex suo officio in iudicio,
vel doctrina, contra qua, si
mentiantur, erit mendaciū,
quod est peccatum mortale. In
alijs autem non oportet, quod
mortaliter peccent mentiendo.

C Vtile simulationem, & in tē-
pore assumendam, Ichu Regis
Israhel nos doceat exemplum,
qui interfecit sacerdotes Baal,
fingens se idola colere velle, ut
habetur 4. Reg. 10. & David im-
mutauit faciem suam corā Achis
rege Geth, ut haberetur 1. Reg.
21. ergo non omnis simulatio
est peccatum.

¶ 3 Prat. Bonum est malo con-
trarium: si ergo simulare bonū,
est malum. ergo simulare malū,
erit bonum.

¶ 4 Prat. Isa. 3. contra quosdā dī,

peccatum suum quasi Sodoma

pdicauerunt, nec absconderūt:

sed abscondere peccatum ad simu-

lationē pertinet. ergo nō ut si

mulatione interdū est reprehēsi-

bile: uitare aut̄ peccatum numq̄

est reprehēſibile. ergo simulatio

non semper est peccatum.

ED CONTRA est, quod Isa. 16.

sug illud, In tribus annis &c. di-

cit gl. * In comparatione duoru-

malorū leuius est aperte pecca-

re, q̄ sanctitudinem simulare: sed

aperte peccare semper est p̄tū.

ergo simulatio semper est p̄tū.

sum faciendi. Et pro-
pter hanc malam uo-
luntatē semper simu-
latio est peccatum, si-
cūt mendaciū forma-
liter sumēdo utrum-
que: & quia habet
speciales difficultates
in theologia proper-
tanam simulationis
speciem, que vocatur
hypocris, qua quis
simulat factis perfo-
nam iusti. Secundū, q̄
Abrahā a simulatione
immo a mendaciū, pp figuraē locu-
tione prophecie ex-
cusatur, quia cōmifi-
ſe le intelligunt Spir-
ituſancto, tamquam
proficeret illa uerba
ad sentium intērum. a
Spirituſancto, quis
ſibi ignota. Potest in
alteri excusari, & faci-
lius Abrahā, ut intel-
ligatur locutus ēm cō-
mūne homiō more, ēm
quem erant post
adorationē reuerteri,
quasi dixerit, Deo
alteri non disponen-
te, reuerteremus ego &
puer. Huūmodi. n
cōditiones generales
ſibi intelliguntur: sed
pro reuerentia Am-
broſij author ſic ex-
poſuit. Tertiū, q̄ de
ſiſtione David corā
Achis, licet author
trātū glo. & ad my-
ſterium tranſeat, ad
literā tamen excusa-
ri vi leuit, quia fāl a
nisi ex intentione ſi-
gnificandi ſiant, ſigni-
ſum non per ſe habēt
ex parte facientis, ut
ſuperius dixi. Quar-
to, quod simplicias,
ſeu ueritatis non intel-
ligunt ſe opponi dolo,
vel fraudi formaliter,
ſed poius caſiliter,
pro quanto opponi-
tur ſimulatione, &
mendaciū, que ſunt
effectus dolis, vel frau-
dis. Aſtrus enim ad-
mīnens uias appa-
rentes dolo ſius frau-
de, exequitur eas me-
diane mendaciū, &
ſimulationis uirio, &
aliquo alio quādog.

Et pro quanto eis in

miſeretur mendaciū,

aut ſimulatione, pro tan-

to opponi dicuntur

ſimplificati in art. 3.

ad fecundū. Nā ſecun-

dū ſe abſolute oppo-

ni dicuntur prudētie ſu-

perius in q. 45. Qui-

tō, quomodo hypo-

cris conuenit in fa-

ciā ſcriptura ſum, ut

dicitur in art. 4. &

propertera tam dete-

ſtabiliter commemo-

ratur. Et hæc de q. 3.

ſufficiant.

In Libr. de
Abrahā, c.
8. in medio,
tom. 4.

Ad Gal. 1. ſe
pra illud: &
Cm veniſſe
ſer Pet. Au-
tiochia, to. 9.

Et glo. His
in fin. com-
ment. ad 16.
c. 11a. 10-5.